

Učiteljski Tovariš

Stanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Praniškova ulica 6/1. Računsko in finančno: Nefranklinski plesni in sprejemni. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letna 60 Din. vs tri mesece 20 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo letno članstvo. Oglašje po ceniku in dogovoru, davek poseba. Pošt. šte. št. 11.197. Telefon 3713

Naša zborovanja.

Najvažnejša ustanova učiteljskega združenja so naša zborovanja. Tej velevažni ustanovi bi morali mi vsi posvečati nekoliko večjo pažnjo. In sedaj, ko pričnejo z novim šolskim letom delovati tudi naše najvažnejše društvene ustanove, ne bo odveč, če spregovorimo o njih par besedi.

Ako so kateremu stanu potrebna večkratna sestajanja v svrhu razgovora o stanovskih zadevah, tedaj je to potrebno v prvi vrsti našemu stanu. In tega dejstva se je organizacija zavedala v polni meri, ko je delovala na izposlovanju znanega odloka, da nam je med letom dovoljenih 5 šolskih dni, ki jih smemo uporabiti v organizacijske svrhe. Seveda je predpogoj, da postavimo na dnevni red pedagoško predavanje.

Moralna dolžnost vsega članstva našega združenja je, delovati na to, da bodo naša zborovanja v tekočem letu v celoti ustrezala svojemu namenu, da bodo verno zrcalo učiteljske stanovske zavesti in dela v korist šole, stanu in naroda.

Tem zahtevam bomo v polni meri ugodili, če se redno udeležujemo zborovanj. Čim večji odstotek bo prisotnih, tem večji bo uspeh in članstvo si le z visokim odstotkom udeležbe na društvenih zborovanjih da povsem pravo izpričevalo stanovske zavesti. Ne iščimo izgovorov za izostanek, ne grajammo in ne zabavljamo, marveč sodelujemo in s sodelovanjem pokažimo, da smo polnovredni člani svoje organizacije, ki se zavedamo svojih dolžnosti in pravic ter da hočemo s sodelovanjem in dobriimi nasveti pripomoči do sigurnih uspehov. Le ono članstvo, ki se v polni meri zaveda svojih dolžnosti napram celoti, društvu in stanu, sme uveljavljati tudi svoje pravice.

Društvo, ki zahteva od svojega članstva, da točno izpolnjuje svoje članke dolžnosti in s posejanjem zborovanj sodeluje pri reševanju perečih stanovskih vprašanj, se mora tudi v polni meri zavedati, da ima članstvo pravico zahtevati, da so ta zborovanja vestno in točno pripravljena. Leto za letom se pojavljajo nova aktualna vprašanja na pedagoškem in šolskem polju, in ravno tem vprašanjem je treba posvečati mnogo pozornosti in s predavanji in razpravami ustvarjati med članstvom možnost pravičnega in točnega tolmačenja teh vprašanj.

Naravnost vitalnega pomena so za naš stan razna pravna vprašanja, ki jim moramo na naših društvenih zborovanjih posvečati vso pozornost in razpravljati o njih z največjo resnostjo. Ne zadostuje, da predsednik ali kateri član samo omeni kako vprašanje. O vseh zadevah, ki se tičejo nas vseh, je potrebna temeljita razprava in vse članstvo je dolžno, zasledovati in proučiti zadeve, važne za naš stan in šolo. Ne čakajmo posledic, marveč skušajmo odvrniti že pojave, ki utegnejo škodovati organizaciji, našemu stanu in šoli.

Tudi ni pravilno, da ravno taka pereča vprašanja prepuščamo v proučitev posameznikom ali posebnim odsekom. Vsi se moramo seznaniti prav z vsemi vprašanji, ki zadevajo nas vse. Dolžnost posameznikov ali odsekov bodi, da sestavi elaborat mnenj ali nasvetov, izvirajočih iz debate, ki je v njej sodelovalo vse članstvo.

Zal, da moramo na tem mestu konstatirati dejstvo, da je naše članstvo ravno pri najvažnejših vprašanjih, tičečih se našega stanu in šole, zelo malo aktivno, ako ne povsem brezbrizno. Vso skrb in odgovornost navadno prepušča odboru. Ogromna večina članstva v brezdelju in desinteresanosti pričakuje uspehov. Ob neuspehih je ravno ta ogromna večina največji kritik in vali krivdo na druge, namesto da bi se potrkala na prsi in rekla: »Mea culpa«.

Pri društvenih zborovanjih ne smemo pozabiti na svoje gmotne zadeve, vendar ne smejo ta vprašanja tvoriti začetek in konec vsakega zborovanja, kajti društvu, ki ima na umu edino-le materialne zadeve, ki se briga edino za gmotni uspeh svojega članstva, nima prave podlage za svoj obstoj in bo gotovo propadlo. Družijo naj nas višja moralna in etična načela, a materialna stran naj tvori le podlago pri reševanju pravnih zadev stanu.

Ne pozabimo na lastne gospodarske ustanove. Nešteto se je že poudarjalo, da smo učitelji marljivi in delavni in v mnogih prosvetnih domovih po deželi se zrcalijo uspehi učiteljskega dela. Ko pa je treba pokazati nekoliko več zanimanja in agilnosti v korist lastnega stanu, lastne organizacije, lastnih ustanov, tedaj se potegnemo v ozadje, molčimo in čakamo, da bodo delali drugi. Če bi vse slovensko učiteljsko žrtvovalo le polovico svojega izvenšolskega dela, svojih materialnih izdatkov in svojih prizadevanj v korist lastnih ustanov, bi danes imeli že velike količine palače, na katerih bi blesteli napis »Učiteljski dom«. — Temu vprašanju posvetimo na letošnjih zborovanjih največjo pozornost.

Križa tare vse stanove in tudi mi nismo izvzeti. Daleč smo razkropljeni in mnogo nas stane pot na zborovanja, vsaj nekatere. Toda

verjemite, niti enemu članu, niti eni članici ne bo žal izdatkov, če bo zborovanje pravilno pripravljeno, in ako pridemo z namenom, da se bomo zborovanja res udeležili, to se pravi, na njem sodelovali. Še tako dobro pripravljena zborovanja ne bodo rodila pravega uspeha, če bo članstvo poslušalo vse zadeve povsem brezbrizno in čakalo prve prilike, da odide po lastnih potih, ker hoče »prav« izrabiti prosti dan, ki je namenjen zborovanju.

Ako pregledujemo poročila posameznih društvenih zborovanj, opazimo vsaj pri nekaterih, da je članstvo debatiralo o vprašanjih, ki niso važna le za dotično društvo, marveč za ves stan. A kljub temu so poročila, rekeli bi, skoraj iz vseh društev precej slična, a mnogo zamudi oni, ki jih vsled te sličnosti ne prečita, kajti v njih, ne v vseh, najdemo kleno zrna! Zakaj ne bi imelo vsako društvo posebnega poročevalca, a ne samo za to, da napiše za »Učiteljskega tovariša« kratko poročilo, marveč da napiše zanj tudi tu pa tam kak članek, v katerem obravnava ona vprašanja, ki je društvo o njih razpravljalo, a bi utegnila zanimati tudi ostalo članstvo.

Samopomoč učiteljskih otrok, najmlajša stanovska zadruga.

Težak gmotni položaj je v našem stanu že razmeroma zgodaj obudil misel za stanovske, gospodarske, predvsem pa socialne ustanove. Neprestana stiska in potreba, ki ju je preživljal učitelj v pretekli in polpretekli dobi v večji meri kot ostale stroke uradništva, sta ustvarili intimnejše medsebojne odnose, pa tudi zamisel po tesnejši in smotnejši gospodarski povezanosti. Danes ne najdemo v nobenem stanu inteligence tako razvitega čuta tovarištva, kakor med učiteljskim in smo prišli v tem pogledu domala že v pregovor. Res pa je tudi, da pod enakimi pogoji ni nobena druga stroka gospodarsko tako močna in toliko osamosvojena, kot je učiteljsko. Skoraj kot paradoks zveni, da so temu v prvi vrsti vzrok tesne razmere naših po večini že pokojnih tovarišev. Danes imamo v banovini 10 stanovskih zadrug in to ne samo na papirju, marveč živih, trdnih in močnih, za katerimi stoji ves učiteljski stan. Naj jih samo naštejemo. Poleg gospodarskih ustanov: Učiteljske tiskarne v Ljubljani, Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta v Ljubljani, Učiteljske kreditne in gospodarske zadruge v Celju in Uč. gospodarske poslovalnice v Mariboru obstojajo sledeče socialne: Učiteljski dom v Ljubljani in v Mariboru, Dom učitelje v Ljubljani, Učiteljski zdraviliški dom v Rogški Slatini, Učiteljska samopomoč in Samopomoč učiteljskih otrok. Slednja je bila ustanovljena letos 10. julija, redno pa je začela posloovati 10. avgusta t. l.

Potrebo po ustanovitvi slične ustanove za naše otroke, kot je Učiteljska samopomoč za odrasle, smo čutili že dolgo. Na iniciativo in z denarno podporo Učiteljske samopomoči je zraslo lani 17. maja društvo Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic z namenom, nakazovati denarno podporo in sicer po otrokovi smrti posmrtnino, po polnoletnosti vpišanega otroka pa odpravnino.

V društvu so se sprejemali otroci osnovno- in srednješolskega učiteljsstva od spolne tretjega do devetnajstega leta, to pa samo v prehodni dobi. Vsako leto bi odpadel od sprejema najstarejši letnik, tako da bi nastopila po devetem poslovnem letu normalna doba, to je sprejem priglašencev od tretjega do desetega starostnega leta. Prehodno dobo so predvideli ustanovitelji društva v pravih iz najširših socialnih nagibov. S temi določbami je bila dana možnost zavarovanja otrok tudi onim našim starej. tovarišem, ki so vse življenje pogrešali slično ustanovo.

Člani društva so bili zavarovani otroci, zastopali pa so jih plačniki. Zavarovalnina se je plačevala mesečno po 10 Din, odpravnina oziroma posmrtnina pa je znašala ob ustanovitvi 500 Din, prvi redni občni zbor pa jo je povišal na 1000 Din. Način plačevanja določenega mesečnega zneska za zavarovalnino, kot ga je imelo dobro leto dni to društvo, ni dopuščal, da bi se višina posmrtnine ali odpravnine znatno zvišala in so iz razloga, ker je bila Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic le neke vrste hranilnica, v katero so vlagali posamezniki nizke zneske v določenih obdobjih. Za starejše, pa tudi za umrle bi moralna ustanova brezpogojno načeti svoj rezervni fond. Če vpoštevamo najmlajšega zavarovanca, ki bi ga starši prijavili takoj po dovršenem tretjem letu, vidimo, da bi plačal v 18 letih t. j. v 216 mesecih vsoto 2160 Din. Posmrtnina oz. odpravnina bi kljub obrestim, ki bi tekom tega časa vplačani denar precej pomnožile, ne smela presežati gornjega zneska, ker je treba vzeti v obzir, da bi celo v normalni dobi zavarovali starši mnogo otrok šole v 9. oziroma v 10. letu. Računati pa je treba s posameznimi smrtnimi primeri, ki stojijo izven tega računa.

Ob začetku šolskega leta naj si izdela vsako društvo program za zborovanja v tekočem letu. Program naj izdela članstvo, a od borova dolžnost je, da povsem ugoti željam članstva in ga s tem pritegne k složnemu sodelovanju.

Da pa bomo to dosegli, je nujno potrebno, da sodelujemo vsi, predvsem pa, da smo tudi vsi včlanjeni. Še vedno imamo dokaj društev, ki niso mogla ali niso znala privabiti vseh učiteljev in učiteljic v svoje okrilje. Priporočamo, naj si izbere vsak društveni odbor poseben organizacijski odsek, ki bo imel skrb, da privabi vse učiteljske v srezo v svoje društvo in po njem v skupno stanovsko organizacijo. Učitelj, ki stoji danes zunaj naše hiše, ni naš sodelavec in noče biti naš tovariš.

Trdna in močna organizacija nam je nujno potrebna; ustvarjamo si to organizacijo povsem sami in čim aktivnejše in čim agilnejše posežemo vsi v njeno delovanje, tem večjih uspehov se smemo nadejati. Od leta do leta uvidevamo vedno bolj, da mora naša organizacija obstojati, se širiti in delovati v korist stanu, šole, naroda in države, zato je dolžnost nas vseh, da ne stojimo ob strani, marveč z vsemi močmi pripomoremo organizaciji do uspehov, ki bodo v korist nas vseh.

Tekom svojega obstoja društvo ni imelo nobenega smrtnega slučaja, zato je dosegel njegov rezervni fond lepo vsoto, okroglo 55.000 Din, v katerem znesku pa je všteta tudi podpora v višini 30.000 Din, ki mu jih je poklonila ob ustanovitvi Učiteljska samopomoč in mu ustvarila s tem trdno podlago.

Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic je stremela za tem, da se čim bolj dvigne število zavarovancev. Njen namen je bil, doseči zavarovanje vseh učiteljskih otrok. Žal se to kljub prizadevanju odbora še daleko ni zgodilo, četudi je pošiljala reklamne in informativne tiskovine direktno na naslov učiteljev-staršev. Najbolj čudno pa je to, da se ugodnosti zavarovanja niso poslužili starši starejših otrok, za sprejem katerih so bile v pravila vnešene prehodne določbe.

Četudi je delal pripravljalni odbor pri sestavi pravil z vso natančnostjo, so se že prvo leto društvenega obstoja pokazale v praksi nekatere pomanjkljivosti. Učiteljski posinovljenci in varovanci so bili izključeni od zavarovanja. Določeno ni bilo, kaj se zgodi z denarjem zavarovanca, ki mu umrje plačnik, pa nima niti premoženja niti svojca ali varuha, ki bi bil v položaju, plačevati zanj zavarovalnino. Ali naj izgubi tudi denar, ki so ga starši zanj le težko plačevali? Izpopolniti ali izpremeniti pa je bilo potreba še nekatere druge določbe, ki si jih je osvojil tudi društveni občni zbor. Teh izprememb pa nadzorna oblast ni dovolila, marveč je zahtevala, naj se društvo preosnuje v registrovano pomožno blagajno.

O reorganizaciji društva je razpravljal že 1. redni občni zbor, ki je naročil odboru, naj tekom poslovnega leta izdela nova pravila in pripravi vse, da se preosnuje društvo v zadrugo po zgledu Učiteljske samopomoči. Ker banska uprava izpremenjenih pravil ni potrdila, se je moralo zgoditi to leto dni prej.

Na izrednem občnem zboru, ki se je vršil 10. julija 1932, se je društvo Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic v Ljubljani prostovoljno razšlo. Isti dan pa se je ustanovila Samopomoč učiteljskih otrok, reg. z. z. o. z. v Ljubljani, ki zasleduje iste cilje kakor likvidirano društvo in ki je po sklepu izrednega občnega zbora prevzela tudi vso njegovo imovino. Dosedanji plačniki postanejo njeni zadržniki, čim ugodijo formalnostim in podpišejo pristopno izjavo. Za vse zadrž-

nike, čijih otroci so bili doslej člani društva Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic v Ljubljani, plača deleže in pristopnino zadruga sama iz premoženja, ki ga je prevzela od likvidiranega društva.

Samopomoč učiteljskih otrok reg. z. z. o. z. šteje sedaj 117 zadržnikov in ima 208 zavarovancev. Posmrtnina oz. odpravnina bi znašala danes 2080 Din. Odpravnino izplačuje zadruga po izpolnjenem 21. letu starosti zavarovancu samemu in je torej nekaka dota, ki bi je sicer učitelj v današnjih prilikah svojemu otroku ne mogel dati. Čim več bo zavarovancev, tem višji bo znesek odpravnine oziroma posmrtnine. Višina zavisi torej od nas samih.

Če član umrje, zavarovani otrok pa nima drugega plačnika in ne lastnega premoženja, se mu izplača izjemoma ob polnoletnosti odpravnina, kakršno bi dobil na dan, ko prenehajo članski prispevki. V redno število zavarovancev ni štet in dediči nimajo pravice na podporo. Ako pa so se plačevali članski prispevki po članovi smrti iz otrokove imovine, pripada posmrtnina otrokovim dedičem.

Člani zadruge postanejo lahko starši, varuhi ali redniki učiteljskih otrok, zavarujejo pa lahko otroke ali varovance od spolnega tretjega do desetega leta. Prehodnih ugodnosti glede zavarovanja otrok, ki so prekoračili deseto leto starosti, nova zadruga nima. Član zadruge podpiše in vplača en sam delež in to brez ozira na to, koliko zavarovancev je prijavil. Zadržni delež znaša 10 Din. Jamstvo je enkratno.

Dočim so plačevali člani razpuščenega društva Samopomoč za otroke učiteljev in učiteljic redne mesečne prispevke po 10 Din in sta bili odpravnina in posmrtnina fiksno določeni, je uveden pri zadrugi Samopomoč učiteljskih otrok isti način plačevanja kot pri Učiteljski samopomoči, s čimer se izpreminja višina podpore od slučaja do slučaja in doseže zato brez nevarnosti za obstoj zadruge poljubno visoko vsoto. Ravno radi te svoje prožnosti se je ta sistem plačevanja pri sličnih ustanovah tako sijajno obnesel. V primeru smrti ali doživljanja polnoletnosti zavarovanca plača vsak zadržnik prispevek za prihodnji slučaj smrti ali polnoletnosti. Prispevek, ki se plača za prvi slučaj pri sprejemu v zadrugo, znaša 10 Din za vsakega zavarovanca, ki ga je prijavil zadržnik. Član z dvema oz. tremi zavarovanci plača torej 20 Din oz. 30 Din. Dajanje so torej neprimerno manjše kot v bivšem društvu. Smrtni primeri bodo jako redki in bo treba plačevati v pretežni večini le za doživljanje.

Letni upravni stroški znašajo za vsakega zavarovanca 10 Din. Ob pristopu v zadrugo je treba plačati tudi pristopnino, ki se ravna po starosti zavarovanca in sicer znaša: za 3. in 4. leto starosti 10 Din, za 5. in 6. leto 15 Din, za 7. in 8. leto 30 Din, za 9. in 10. leto 50 Din.

Rezervni sklad se snuje iz čistega bilančnega dobička in služi za kritje eventualnih izrednih izgub, ki bi jih ne mogel kriti dohodek tekočega poslovnega leta. Med člane se ne sme deliti v nobenem slučaju.

Da more zadruga izpolnjevati svoje dolžnosti in točno nakazovati posmrtnine oziroma odpravnine, četudi se slučajno hitro ponavljajo, obstoja rezervni fond za podpore. Tvori se iz preplačil članov, iz daril ter podpor. Poleg tega je dolžan vsak član plačati vanj s prvim letnim plačilom znesek 5 Din za vsakega zavarovanca.

S tem je v kratkih obrisih podano vse, kar naj je vsak učitelj o naši najmlajši, našim otrokom namenjeni zadrugi. Ako se bomo pravilno zavedali njenega pomena in svojih dolžnosti do otrok, bo vzrasla in vzcvetela v močno stanovsko socialno ustanovo, s čimer se bo izpolnilo pričakovanje njenih ustanoviteljev.

—mk—

Pregled o dosedanem delu pri šolskem radiu.

Po predavanju g. prof. L. Andreea.

Šolski radio je še mlada ustanova. V aprilu l. l. je naročila kr. banska uprava Jugoslovenskemu učiteljskemu združenju — sekciji za dravsko banovino v Ljubljani, naj uvede šolski radio v vse šole naše banovine. — Pobudo za to odredbo je dala postaja Radio-Ljubljana, ki je obljubila, da bo brezplačno oddajala prireditve šolskega radia.

Pri sekciji se je sestavil poseben odbor, ki je prevzel nalogo, da uresniči pri nas šolski radio. V odboru je zastopana kr. banska uprava, domača postaja ter osnovna, meščanska in srednja šola.

Odbor je imel 23. maja l. l. svojo prvo sejo in je pričel takoj s predpripravami za uvedbo šolskega radia.

Delovanje odbora je kr. banska uprava zelo olajšala, sploh omogočila, ker mu je kljub vladajoči krizi v lanskem kakor v letošnjem letu velikodušno nakazala primerne denarne zneske.

Naš šolski radio je tako urejen, da honorira kr. banska uprava njegove prireditve,

odbor jih vodi in domača postaja jih brezplačno oddaja. — Pri našem šolskem radiu so torej trije odločujoči činitelji, namreč kr. banska uprava, naša oddajna postaja in naš odbor ozir. sekcija.

Kako je vršil odbor svoj nalog, obširno opisuje naša tajnica v članku »Bilanca našega šolskega radia po prvem letu obstoja«, katero poročilo je prinesla »Prosveta«, glasilo JUU — sekcija Ljubljana.

Iz tega članka povzamem najvažnejše:

Odbor je imel vsega skupaj 11 sej. Na prvih sejah je sestavil vprašalne pole, ki jih je kr. banska uprava razposlala vsem šolam v banovini. Nato sestavljena statistika je pokazala, da je imelo lansko jesen 40 šol lastne radio-aparate in sicer 27 osnovnih, 10 meščanskih in strokovnih in 3 srednje šole. 50 šolskih upraviteljev pa je dajalo svoje aparate šolam na razpolago. Statistika je bila torej prav ugodna.

V propagandne namene, da se opozori kar največ učiteljev na šolski radio, so izdali